

UN MONUMENT ISTORIC PE MALUL LACULUI ONTARIO VECHIUL FORT NIAGARA

Dr. Adrian-Silvan IONESCU

La depărtare de 16 mile de Cascada Niagara se afla un important obiectiv istoric, Old Fort Niagara. Plasat la gura fluviului cu același nume ce se varsă în Lacul Ontario, fortificația a avut o importantă valoare strategică în perioada colonială și în primii ani ai tinerei uniuni americane.

Primul post militar a fost stabilit aici de exploratorul francez René Robert Cavalier, Sieur de la Salle, în 1678, și numit Fort Conti. La Salle luase în stăpânire imensul teritoriu ce se întindea de la Canada la Golful Mexic și-l botezase Louisiana în cinstea regelui său, Ludovic XIV. Peste câțiva ani, în 1687, postul este amplificat și rebotezat Fort Denonville. În 1726 este ridicată, la marginea falezii înalte, o clădire cu trei nivele, din piatră, ce avea să fie numită „Castelul francezesc”.

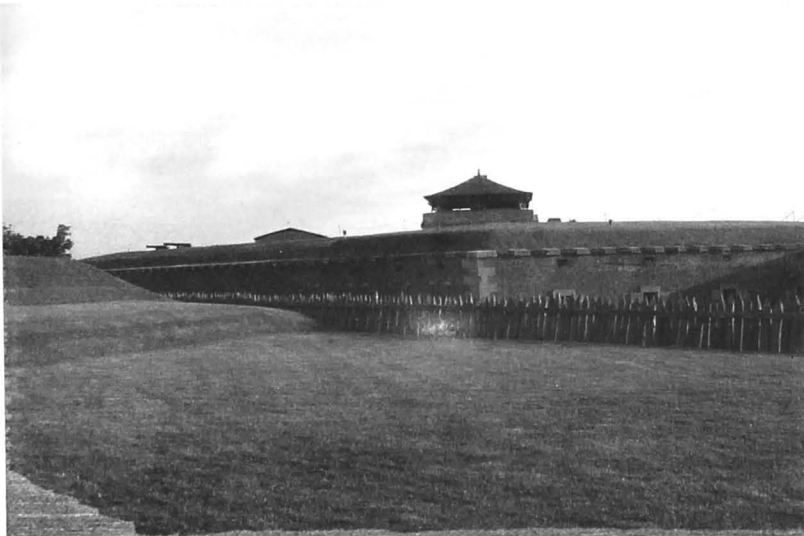
Ea slujea de cazarmă pentru soldați și de cartier general pentru ofițerii din garnizoana respectivă. O fortificație de proporții, cu arhitectură specifică de tip Vauban (chiar dacă nu are formă stelară), cu ziduri de piatră, o poartă cu pod ridicător, turnuri, șanțuri și valuri de pământ întărite cu palisade din bușteni ascuțiți la vârf, ia ființă în anii următori. În timpul Războiului Francez și Indian – echivalentul american al Războiului de șapte ani ce se desfășura în Europa și în urma căruia Canada trece din mâini

francezești în acelea ale majestății sale britanice – fortul este cucerit de englezi după un asediat de 19 zile. În timpul Revoluției Americane continuă să fie folosit de britanici dar, în 1796, este cedat guvernului Statelor Unite pentru ca, în războiul anglo-american izbucnit în 1812, să fie recucerit de red coats, pe 19 decembrie 1813, pentru a fi returnat la încheierea conflictului, în 1815.

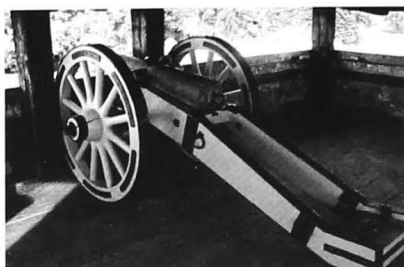
A rămas cazarmă americană și tabără de instrucție pentru soldații ce au luptat în primul și al doilea război mondial, iar după ultima conflagrație este folosit drept lagăr pentru prizonieri. După cea fost dezafectat și ultimele unități militare l-au părăsit definitiv în 1963 s-a început reamenajarea sa pentru a fi transformat în muzeu.

Deasupra sa sunt arborate, în mod curent, drapelele celor trei țări care l-au avut în stăpânire de-a lungul vremii. De asemenea, în arcul porților sunt plasate armoriile acelorași țări încadrate de anii cât le-a aparținut fortul, mai întâi crinii Franței pe un ecuson albastru deschis, apoi inorogul și leul britanic purtând însemnele Regatului Unit.

Am ajuns la poarta fortului pe la orele 18,20 iar programul de vizitare era până la 18,30 în timpul

verii așa că, spre marea noastră tristețe, ne-a fost refuzat accesul. Totuși, am observat că mai intrau mici grupuri sau persoane singure ce duceau bagaje grele, echipament de camping și, câte unii, aveau pe cap tricornuri și alte pălării. Dintr-un microbuz niște bărbați vânjoși, cu bărbi mari și brațele tatuată, descărcău butoiașe de pulbere și arme cu cremene. Am înțeles că

acolo se pregătea un spectacol de istorie vie și speranțele noastre au prins, din nou, aripi: ne-am apropiat de paznicul bătrâior ce stătea la poarta gardului de sârmă din jurul monumentului și i-am explicat că venisem de departe pentru a vedea acest loc și noi înșine ne ocupăm cu reînscenarea istorică. După acest monolog rostit cu sufletul la gură, moșneagul înghite în sec, mă privește lung, și rostește vorbele ce ne dădeau cale liberă : „Are you reenactor? Than get in!”

Am pășit, cu evlavie, pragul turnului de poartă. În fața ochilor ni se întindea o pajiște de un verde crud, sănătos, scăldată de soarele blând al după-amiezii târzii. În acest spațiu larg era un adevărat furnicar:

unii își descărcau portbagajul de cele necesare viații de tabără, alții întindeau corturi, alții înteteau focul sub câte un ceaun, femeile întindeau masa frugală de seară. Multe corturi erau deja ridicate și sub pânza albă locatarii își schimbau îmbrăcămintea contemporană cu haine de epocă. Aceasta ne-a încurajat și, cotrobăind prin sacul ce-l aveam în spate, am scos o haină de piele, cu franjuri și o căciulă de raton, care ne-au asimilat imediat perioadei coloniale ce prindea viață acolo.

Căci, în dimineața următoare - ce era chiar Ziua Națională a Statelor Unite, 4 Iulie - avea să se desfășoare o reconstituire a Războiului Francez și Indian și un târg al meșteșugurilor tradiționale.

Mai mulți meseriași își expuseseră deja produsele pe câte o pătură curată și stăteau, mândri, în spatele acesteia, în așteptarea clienților. Vase de ceramică și sticlă, obiecte de lemn și os, recipiente din corn sau din metal pentru păstrarea

prafului de pușcă, pipe din lut, amnare, cuie, potcoave și ale piese de fierărie, cuțite și securi – unele în forma cunoscută de tomahawk, atât de apreciat de indieni -, materiale textile brute sau deja croite în cămăși, veste și pantaloni de pânză groasă, rezistentă, cizme, pantofi, centuri și genți de piele, pălării și basmale, puteau fi achiziționate în banii actuali sau obținute prin troc, dacă amatorul avea ceva demn de a fi schimbat pentru bunul dorit.

Am intrat în impunătorul „Castel franțuzesc” – impunător pentru ținutul sălbatic în care fusese edificat căci, în orice oraș colonial, puteau fi întâlnite multe construcții de acest fel, chiar mult mai impozante. În

prima încăpere de la parter era o factorie cu tejghea și rafturi doldora de mărfuri râvnite de indienii ce veneau aici să-și schimbe blănurile scumpe pe produse de „lux” :

pături, mărgele, topoare, arme de foc, pulbere și silex, ceaune și ustensile de bucătărie, cafea, zahăr și alte delicatose. Peste tot se aflau baloturi sau piei de castor și alte animale cu blană scumpă întinse pe rame de nuiele. De plafon era suspendată o canoe din scoarță de mesteacăn, pentru ca negustorul să o aibă la îndemână în orice moment ar fi fost solicitat să se deplaseze la o factorie îndepărtată. Asemenea luntrii ușoare, ce puteau fi cărate în spinare de la un curs de apă la

altul, erau mijlocul de transport cel mai comod într-un ținut străbătut de multe râuri și mărginit de Lacul Ontario.

Urma unul dintre dormitoarele garnizoanei care, pe o întreagă latură, avea un prici lung cu perini și pilote curate întinse pe el. Un rastele cu arme era de-o parte a marelui șemineu cu vătraul și butucii pregătiți pentru un foc zdravăn. De cealaltă parte era un cuier în care erau agățate uniformele albe ale soldaților francezi. În preajma focului era așezată o masă simplă, ce părea abia părăsită de comeseni: blide, căni de ceramică smălțuită sau de zinc, linguri de lemn sau de fier rămăseșeră, în dezordine, pe blatul gros, de brad. Bănci grele erau deoparte și de alta a ei. Iar cei care nu mai încăpuseră pe bancă, foloseau fie un butoi, fie un taburet fie chiar mare tobă a fanfarei. Felinare mari erau aninate de grinzile groase, cioplite din bardă.

Alături de dormitor era capela iezuită, foarte sobră, cu masa altarului acoperită cu un ștergar alb și unul verde, suprapuse. Crucifixul era sculptat în lemn, la fel ca și cele două statui ce încadrau masa. Pe o placă de bronz era menționată restaurarea acestui lăcaș de cult în 1931, prin eforturile organizației creștine americane Knights of Columbus (Cavalerii lui Columb).

La primul etaj se afla camera ofițerului comandant, care nu se deosebea prea mult de dormitorul subalternilor. Pereții erau tot din piatră netencuită și fără vreun ornament pe ei. Avea doar un pat înalt, de stejar, cu polog ale cărui draperii grenă îl apărau de lumină.

La acest semn de rafinement se mai adăuga un dulap cu ușile pictate cu motive florale pe a cărui ușă era prinsă o oglinjoară și un scaun cu spătarul sculptat așezat la masa pe care era desfășurată o hartă. Pe o policioară, la fel ca și pe colțul mesei, erau lumânări albe, de calitate, din spermanțet, înfipite în sfeșnice din zinc.

Spada, plosca, gâtarul de alamă strălucitoare – însemn de servicii pentru militarii din secolul al XVIII-lea - și haina locatarului erau atârinate în niște piroane bătute în ușa grea. Pe pat, alături de cartea de rugăciuni, era aruncat tricornul cu galon auriu pe margine.

Un alt mare dormitor pentru trupă, tot cu prici, era în continuarea cercului ofițerilor, amenajat ca un mic club provincial, cu mese de joc, sticle pentru licori fine pe polițe și pahare de sticlă sau chiar de cristal pentru uzul exclusiv al gradelor superioare ce nu era anormal să facă parte din vechea nobilime a Franței.

La ultimul etaj, direct sub acoperiș – unde se ajungea urcând treptele inegale ale unei scări ordinare, din lemn – erau tot spații de locuit în cazul unui conflict armat ce necesita dublarea garnizoanei. Acolo își pregăteau culcușul pentru acea noapte câțiva dintre reînscenatorii sosiți mai târziu și care nu posedau corturi. Cu pălării sau bonete pe cap – spre a fi identificați cu participanții la spectacolul de a doua zi – dar cu pantaloni scurți și maieuri, se grăbeau să-și aleagă un loc mai ferit pe prici, pe care își trânteau, cu zgomot, rucsacul de care era legată perechea de bocanci sau de cizme și

sabia ori baioneta potrivită rangului militar ce-l dețineau.

În incintă se mai adunase lume costumată. Inamicii de acum 250 de ani – soldați francezi în tunici albe cu guler și manșete albastre și englezi în uniforme lor roșii - se plimbau braț la braț și râdeau la o glumă bună. Apoi se opreau sa bea o bere, la tejgheaua unui cârciumar, lăudându-se cu faptele lor de arme și cu locurile vizitate. Trapper-i cu haine de piele și căciuli de raton, la care erau păstrate capul și coada animalului, pufăiau, tacticos din pipe și răvășeau cu vârful degetelor unsuroase mărfurile întinse pe iarbă ale negustorilor. Meseriași cu șorțul legat pe pântecul rotund și tricornul dat pe ceafă se concentrau asupra obiectului ce-l lucrau : fie dau formă unui recipient învârtit cu piciorul pe roata olarului, fie cioplesc o bucată de lemn, fie ornează cu mărgelile o pungă de piele. Orașeni mai spilcuiți, cu haine negre ori cafenii, tricornuri peste peruci și ciorapi albi, se preumblau, sprijiniți în bastoane cu măciulie de argint, și cercetau mărfurile. Femei corpolente, ale căror bucle roșcate le ieșeau de sub boneta albă, aduc apă în căldări de lemn pe care le deșcartă în hârdaie mari ori în ceaune de tuci puse la fiert. Altele, cu rochii lungi, de stambă albastră

sau roșie peste care au șorțuri albe, cu volane, curăță cartofi și alte zarzavaturi pentru cină. Indieni mândri, cu fețele vopsite și înveliți în pături - pe sub care, desigur, ascundeau arme redutabile – pășeau ușor cu mocasinii lor moi și dădeau târcoale focurilor de tabără unde sperau să fie poftiți la masă. Alții își fumau pipa, în tihnă, rezemați de peretele de bușteni ai unui Trading Post din afara palisadei, după ce-și schimbaseră pieile pe diverse produse.

Am inspectat palisadele și reductele de la nordul și sudul fortăreței, unde se aflau tunuri puse în baterie. De la acea înălțime era o vizibilitate perfectă asupra teritoriului din jur. Undele Lacului Ontario sclipeau sub ultimele raze ale soarelui ce asfințea. Fiind o zi senină, în depărtarea albastră, pe celălalt mal, se distingea semețul turn al televiziunii din Toronto. Vederea acestuia ne trezea din visul de secol XVIII și ne readucea în contemporaneitate. Părăsind acest loc încărcat de istorie, am mai privit odată, de rămas bun, monumentul: cele două reducte și „Castelul franțuzesc” se profilau, întunecate, pe cerul asfințitului, ca o amintire concretă a unui trecut de legendă.

Foto: dr. Adrian-Silvan Ionescu